

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีวิธีการวิจัยดังนี้

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ของโรงพยาบาล ในจังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรมจำนวน 110 ราย จากโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป ในจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติเป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์อย่างน้อย 1 ปี
2. ยินดีที่จะเข้าร่วมวิจัย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่ากำลังทดสอบ (power analysis) โดยกำหนดค่ากำลังทดสอบ = 0.80 แอลฟา (α) = 0.05 ค่าขนาดอิทธิพล (effect size) = 0.35 ซึ่งเป็นขนาดอิทธิพลระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) โดยการเปิดตารางเทียบค่ากำลังทดสอบ เป็นพยาบาลวิชาชีพจำนวนอย่างน้อย 102 ราย (Polit, 1996) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 110 ราย โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) จากพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด โดยวิธีจับฉลากแบบไม่คืนที่ โรงพยาบาลละ 55 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารตำรา บทความและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 13 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบและคำถามแบบเติมคำประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับอายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ หอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ ประสบการณ์ในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ประวัติการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมและการประชุมหรืออบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับจริยธรรมและการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาของชาวลิท (Chaowalit, 1997) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาลที่เกิดขึ้นได้บ่อยในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ รวมทั้งได้จากการสัมภาษณ์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ จำนวน 5 สถานการณ์ ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1: เมื่อพยาบาลอยากปฏิเสธการดูแลผู้ป่วยเอดส์

สถานการณ์ที่ 2: จะบอกความจริงแก่ผู้ป่วยอย่างไร?

สถานการณ์ที่ 3: เมื่อญาติผู้ป่วยต้องการให้ยัดชีวิต

สถานการณ์ที่ 4: เมื่อถูกถามถึงความลับของผู้ป่วย

สถานการณ์ที่ 5: เขาแตกต่างจากคนไข้รายอื่นตรงไหน?

แต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ คำถามเกี่ยวกับความถี่ของการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (0-3) (rating scale) ส่วนคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกอึดอัดใจ/คับข้องใจ/ลำบากใจ เมื่อเผชิญสถานการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับสถานการณ์ที่กำหนด ใช้มาตราวัดแบบตัวเลข (0-10) (numeric scale) และคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ เกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม รวมถึงหลักการที่ใช้ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่พยาบาลประสบในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา

ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดจำนวน 6 ข้อ ในส่วนของคำถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (0-3) (rating scale) คือ ความถี่ของการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม ความรู้สึกคับข้องใจ/เครียด/กังวล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับคำถามที่ใช้มาตราวัดแบบตัวเลข (0-10) (numeric scale) คือ ผลกระทบทางลบจากการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม และคำถามที่ให้เลือกตอบแบบ 2 ค่า (0 กับ 1) (dichotomous) คือ วิธีการที่ใช้ในการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับจริยธรรม 2 ท่าน พยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่ปฏิบัติงานในแผนกอายุรกรรม และศัลยกรรม จำนวน 3 ท่าน หลังจากให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อหา เพื่อให้มีความเหมาะสมทางด้านภาษา ความชัดเจนและครอบคลุมด้านเนื้อหาตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability)

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ และผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือดังนี้

เครื่องมือส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่กำหนด คำถามที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 10 ข้อ นำมาหาความเที่ยงโดยใช้วิธีทดสอบซ้ำ (test-retest reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพยาบาลที่ดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 ราย ทำการทดสอบ 2 ครั้ง ในระยะเวลาห่างกัน 1 สัปดาห์ นำคะแนนที่ได้จากการวัดทั้ง 2 ครั้ง มาหาความสัมพันธ์โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือระหว่าง 0.72-0.94 ส่วนคำถามที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพของเครื่องมือส่วนที่ 2 ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองตอบเพียงครั้งเดียวเพื่อดูความชัดเจนของสถานการณ์และคำถาม

เครื่องมือส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิด นำมาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงระหว่าง 0.71-0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ขั้นเตรียมตัวของผู้วิจัย เป็นขั้นตอนที่จำเป็นและมีความสำคัญในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยเตรียมตัวดังนี้

1.1.1 เตรียมความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและเพื่ออภิปรายผลการศึกษา

1.1.2 เตรียมความรู้ด้านระเบียบวิจัยเชิงบรรยาย และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง

1.1.3 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ศึกษา ในด้านลักษณะการให้บริการ กฎระเบียบต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเก็บข้อมูล

1.2 เตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการจัดทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการวิจัย

2. ขั้นตอนการ เมื่อได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แจงรายละเอียดและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และเริ่มเก็บข้อมูลเมื่อได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย สามารถแสดงความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระ และเมื่อเข้าร่วมวิจัยแล้วสามารถถอนตัวได้ตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใดๆต่อกลุ่มตัวอย่างและผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้เฉพาะในงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น พร้อมทั้งให้คำรับรองกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ

2.3 พูดคุยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง

2.4 ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยก่อนแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้อธิบายกลุ่มตัวอย่างทุกราย เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามแต่ละส่วน

2.5 กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ภายในเวลา 1-2 สัปดาห์ หลังจากแจกแบบสอบถาม

2.6 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science/for windows: SPSS/FW version 10.0.5) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด
2. ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด
3. ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม จากสถานการณ์ที่กำหนด นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด และวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลเชิงคุณภาพ